

EVA STRMLJAN KRESLIN,
DIREKTORICA JAVNEGA ZAVODA MALA ULICA

Prihodnost otrok in s tem prihodnost naše družbe je najprej v rokah staršev

Od prvotne ponudbe »igralnice s kavarnico« in ustvarjalnic za otroke je družinski center Mala ulica v Ljubljani v desetih letih delovanja razširil svoj program na raznovrstne počitniške dejavnosti za šolarje do petega razreda in tudi starševske treninge, na katerih se starši seznanijo z boljšimi pristopi in orodji za vzgojo otrok ter dobijo podporo, razumevanje in uvid, da s svojimi izzivi niso sami. Eva Strmljan Kreslin, direktorica Javnega zavoda Mala ulica, ki je uresničila zamisel o družinskem centru ob veliki podpori Mestne občine Ljubljana, s predano ekipo Male ulice vsak dan skrbi za kakovostno preživljanje prostega časa družin v prestolnici in s predlogi, kako se ukvarjati z naraščanjem, starše spomni, kako pomembni so za otrokov čustveni in socialni razvoj.

Sprašuje: **KLAVDIJA MIKO**
Foto: **LEON VIDIC**

Draga Eva, v desetih letih ste ulico v središču Ljubljane »spremenili« oziroma postavili na mestni zemljevid ne kot Malo, temveč kot Veliko ulico za otroke in starše.

Verjetno sicer niste imeli v mislih tega, ampak v resnici se je ves kvart spremenil – ko smo odprli družinski center Mala ulica, je bila to temačna ulica z malo mimoidočimi, v desetih letih pa je postala živahen, svetel in dobro obiskan del mesta. Je pa velikokrat res zmešnjava, ker se družinski center imenuje Mala ulica, tako kot ulica, na kateri stoji. V notranjosti smo ga opremili kot ulico, s fasadami znamenitih mestnih stavb, v kateri so kotički – stanovanje za otroke, zato se nam je zdelo poimenovanje smiselno.

S Centrom za otroke in družine v Ljubljani ste zdavnaj prerasli igrališče z igralnicami in pravljičami. Deset let že ustvarjate velike zgodbe in skrbite za kakovostnejše življenje družin mestnih prebivalcev. Kaj vam to pomeni?

Reš je, dejavnost smo v desetih letih zelo razširili. Od prvotne ponudbe »igralnice s kavarnico« in ustvarjalnic za otroke smo program razširili za starše. Tako imamo ob dopoldnevih vrsto dejavnosti za mamice na porodniškem dopustu (tečaj masaže za dojenčke, pedokinetika, vodeni klepetki z družinsko terapevtko, baby program iz programa Neverjetna leta, poporodni pilates, skupina Moj porod ...), za starše pa program Neverjetna leta, dokazano učinkovite treninge starševstva, ki starše učijo boljših pristopov in orodij za vzgojo otrok, predavanja, individualno svetovanje ... Imamo tudi presenetljivo dobro obiskano

skupino za očke, ki jo vodi terapevt in v kateri očki delijo in mirijo svoje strahove, dileme in vprašanja. V času šolskih počitnic ponujamo kakovostno in res zabavno počitniško varstvo za šolarje od 1. do 5. razreda osnovne šole na kar štirih lokacijah – v Mali ulici, zavetišču za živali, v gozdu in na vrtu. Na zadnjih dveh lokacijah izvajamo gozdno pedagogiko, ki se kaže kot učinkovit protistrup elektronskim napravam, ob katerih otroci preživljajo čisto preveč časa.

Kaj je bil vaš prvotni namen, ko ste odprli Center za otroke in družine? S kakšno idejo ste začeli – najbrž že mnogo prej, preden ste jo udejanjili?

Od ideje do odprtja Male ulice je preteklo kar 13 let. Spomnim se, da je bil februar 1999. Bilo je megleno jutro, zunaj je rahlo pršelo, mrz. Budna sem bila že od pete ure zjutraj, če sem vmes med dojenjem sploh kaj spala. Pred mano se je raztezal še en dan z živahno in radovedno malčico in dojenčkom, ki mu je bilo najudobneje na mojih prsih. Že zdavnaj mi je zmanjkalo idej, kako uskladiti želje in potrebe obeh, ob tem pa skuhati kosilo, oprati najnujnejše in ... preživeti. Tako se je rodila velika ideja: vsi trije potrebujemo prostor, ki bo prijazen do nas. Ki bo zanimiv in zabaven za malčico, utesnjeno v svoji sobici in naveličano svojih igrač, ki bo prijazen do dojenčkov in prijazen z mano – to pomeni, da bom lahko v relativnem miru popila skodelico kave. Ideja me je prevzela; začela sem sanjariti, o tem na glas razmišljati s prijatelji, ki so imeli otroke podobne starosti in so se še kako strinjali, da tak prostor potrebujemo. Pokojni prijatelj Aleš Debeljak je že našel ime: Igrališče. Am-

Pogosto citiram afriški pregovor: »Za vzgojo otroka je potrebna cela vas.« In to še kako drži.

pak kako? Kje? Ali tak prostor že kje obstaja? V Ljubljani in Sloveniji zagotovo ne, morda v tujini? Začela sem brskati, raziskovati, trkati na vrata ... In odprla so se županova vrata – Zoran Janković je idejo takoj podprl in jo omogočil.

Ob deseti obletnici delovanja ste pred Moderno galerijo v Ljubljani postavili razstavo. Med ogledovanjem panojev z napotki za starše in igrivimi idejami za otroke sem prebrala, da je v vseh teh letih družinski center pritegnil več kot 250.000 obiskovalcev in udeležencev programov. Vaše poslanstvo je celovita podpora družinam z otroki od desetega leta.

Poleg dejavnosti, ki sem jih že naštela, je Mala ulica aktivna tudi na ulici – že nekaj let tedensko obiskujemo sosesko Celovski dvori, kjer se naši izvajalci igrajo z otroki, se z njimi pogovarjajo, pomagajo pri domačih nalogah, z njimi konstruktivno rešujejo konflikte in jih usmerjajo k zdravim načinom preživljanja prostega časa. Ulično delo smo letos intenzivno začeli tudi v soseski Polje – to so zelo koncentrirane soseske z otroki, ki pogosto izhajajo iz deprivilegiranih družin in verjetno nikoli ne bodo prišli v Mala ulico. Tudi tam izvajamo treninge starševstva in vrsto dejavnosti za otroke – od običajne igre do učenja socialnih veščin, čustvenega opismenjevanja ... Otroci in starši so željni podpore, novih idej in aktivnosti, do katerih sicer nimajo dostopa.

V enem od intervjujev ste pred leti povedali, da ste še vedno najprej igralnica, »hkrati pa poskušamo ponuditi podporo staršem, ki občutijo, da imajo težave,

vendar ne tako hude, da bi bile primerne za strokovno obravnavo«. Vaša podpora staršem je res pomembna?

Starši so nad treningi starševstva res navdušeni. Program jih uči majhnih, ampak zelo učinkovitih prilagoditev komunikacije z otrokom in s tem izboljšanja odnosov v družini. Vanj se vključujejo starši, ki nimajo večjih težav, pa vendar preventivno želijo izvedeti več, in tudi taki, ki imajo otroke z diagnozo, odločbo o posebnih potrebah – pri vseh je program učinkovit in kaže izboljšave. Veliko pa pomeni že delo v skupini – starši ugotovijo, da niso edini, ki se srečujejo z vzgojnimi izzivi, da ni samo njihov otrok

V razredu se šestošolci učijo o razmnoževanju eno- in dvokaličnic, ne znajo pa ločiti pšenice od koruze.

neposlušen, in to jih sprosti, jim da občutek, da niso sami s težavami in edini, ki ne znajo in ne zmorejo. Pogosto citiram afriški pregovor: »Za vzgojo otroka je potrebna cela vas.« In to še kako drži. Treningi starševstva se izvajajo tudi v nekaterih centrih za socialno delo, zdravstvenih domovih in na pedopsihiatričnem oddelku pediatrične klinike, vsi dosegajo odlične rezultate tudi pri otrocih z več izraženimi težavami, je pa res, da starši radi prihajajo na trening v Mala ulico, ki je še vedno »igralnica« in ni stigmatizirana.

Tudi o tem, kako ustvarjalno in sproščeno je pri vas, lahko beremo med mestnim sprehodom. Dovolite, da povzamem enega od zapisov staršev: »Neprecenljivo je veselje hčere

vsakič, ko gremo v Mala ulico, neprecenljiva pa je tudi tista kavica, ki jo z možem spijeva in poklepeta. Če prav pomislim, se v miru sredi dneva lahko pogovoriva samo v Mali ulici. Hvala!« To, da si vzamemo čas za otroka in zase, za pogovor in za bližino v hitrem vsakdanu, ki ga živimo, je nekaj neprecenljivega, mar ne?

Naša življenja so v zadnjih desetletjih res postala naporena. Službene in karierne zahteve pogosto prekoračijo osemurni delovnik, hkrati pa so sodobni starši pod velikim pritiskom »biti dober, najboljši starš«. Kljub velikim spremembam v družinskih

odnosih, očetje danes prevzemajo veliko bolj aktivno vlogo v starševanju, so še vedno najbolj obremenjene mame. Kaj vse je treba postoriti v tistih nekaj poznopoldanskih urah, ki ostanejo po službi! Mala ulica je res ena taka prijetna oaza, kjer se otroci zabavajo in starši vdihnejo in v miru popijejo tisto kavo.

Kako prijazna je po vašem prestolnica za življenje družin?

Če jo primerjam z življenjem v drugih, večjih prestolnicah, bi za mlado družino vedno znova izbrala Ljubljano. Tudi predšolsko varstvo je v Sloveniji kakovostno in vsem dostopno, kar bi težko rekli za vrsto držav, s katerimi včasih tekmuje ali se primerjamo. Turisti, ki nas pogosto obiskujejo, so navdušeni tako nad nami kot nad mestom – veli-

ko zelenih površin, obvladljiva velikost mesta, območje za pešce ... in seveda Mala ulica, ki je s svojimi raznolikimi programi, odprtostjo in opremo še vedno unikum v Evropi.

Omenili ste že, da med različnimi aktivnostmi za starše izvajate trening starševstva v okviru programa Neverjetna leta. Starši radi mislimo, kako vse vemo, a se prevečkrat odzovemo tako, da prav nič ne pripomoremo k boljšemu razpoloženju v družini ali utrjevanju bolj zelenega vedenja otrok. Oprostite, ker se spet vračam k razstavi, a na eni od fotografij ste denimo izpostavili: »Povprečen starš otroku v pol ure postavi 17 zahtev!« Na treningih starševstva učite in naučite, kako izboljšati starševske veščine, da bo otrokom dobro, da se bodo počutili varne in bodo vedeli, da so ljubljani.

Na treningih starševstva udeležence vedno znova spomnimo nekaterih stvari, ki jih običajno že vedo, pa jih v naglici vsakdana pozabijo. Spomnimo jih, kako radi imajo svoje otroke, in jih vedno znova spodbujamo, da ozavestijo svojo komunikacijo z otrokom. Ker treningi trajajo štiri mesece, vsak teden po dve uri, z našo podporo počasi in vztrajno spremenijo svoje vzorce komunikacije. Program je res neverjeten, saj starši pogosto že po enem ali dveh srečanjih poročajo o velikih spremembah.

Vaša posebna zamisel so Zamislisce, drobna navodila, kako ravnati z dojenčkom. Zato, ker so prva leta življenja zelo pomembna?

Vemo, da so izkušnje v prvih mesecih in letih otrokovega življenja ključnega

pomena za uresničitev njegovega potenciala, saj so osnova za njegov razvoj in učenje. Izsledki številnih raziskav s področij nevroznanosti, razvojne psihologije, pedagogike in drugih disciplin dokazujejo, da pri otrocih izkustva do tretjega leta izjemno močno vplivajo na uresničevanje njihovega socialnega, telesnega in umskega potenciala. Otroški možgani se najhitreje razvijajo v prvih letih življenja – in ustvarjajo podlago za učenje v prihodnosti.

Prihodnost otrok in s tem prihodnost naše družbe je torej najprej – v prvem letu skoraj izključno – v rokah staršev. Z Zamislicami jih seznanjamo o pomembnosti zgodnjih interakcij, jim dajemo ideje, kako lahko optimalno podprejo razvoj otroka in vzpostavijo temelje za poznejše učenje, da bo njegov socialni, čustveni, intelektualni in motorični razvoj optimalen.

Na zdravje in vedenje otrok gotovo vplivajo sodobne tehnologije. Malone v zibko jim že potiskamo pametne telefone in tablice ter opuščamo branje pravljic, petje, pogovore, čustveni in telesni stik ... Ti Intenzivni impulzi z zaslonov so zelo škodljivi in se med odraščanjem z uporabo družbenih omrežij samo stopnjujejo.

Elektronske naprave so zares strup. Sama telefon v malčkovih rokah – pogosto že v vozičku! – enačim s cigareto, ki bi jo starši dali tako majhnemu otroku. To se seveda zdi nezamisljivo, vendar je škoda za otroka podobna – navaja na odvisnost, ima enake učinke kot mamilo ... Starši se tega premalo zavedajo. Razumem, da si je včasih res udobno kupiti pol urice miru s pametnim telefonom ali tablico, am-

Odkar smo doma le še trije, skupno večerjo pogosto res izpustimo, še vedno pa so zakon kosila ob vikendih. Pa vsakodnevni klepeti mimogrede, ob popoldanski kavi ... Te debate mi vsekakor naredijo dan, če le niso preveč naporne. Pa knjiga zvečer v postelji.

pak dolgoročne posledice so prehude. Kako bo otroka kdaj zanimala knjiga, naj bo še tako pisana, če je navajen na hitro menjanje sličic in dogajanje na zaslonu? Prav elektronske naprave so krive za drastičen upad zmožnosti koncentracije, ki pa je v obdobju šolanja ključna.

Zato nasvet staršem, naj namesto v virtualnem sve-

tu z otrokom preživimo čim več časa v naravi?

Narava zdravi in umirja. V naravi so otroci bolj učljivi, pazljivi, empatični. V počitniškem varstvu, ki se v celoti in ne glede na vreme izvaja v gozdu, opažamo veliko – pozitivno! – spremembo v obnašanju otrok. Verjamem v gozdno pedagogiko in mislim, da bi jo morali vključiti v redni šolski kurikulum. V gozdu

se otroci lahko in lažje učijo tudi matematike, geometrije, logike ... Da o pouku naravoslovnih predmetov ne govorim. V razredu se šestošolci učijo o razmnoževanju eno- in dvokaličnic, ne znajo pa ločiti pšenice od koruze.

Eva, kje ste se vi »učili« starševstva?

Iz kupov (pogosto kontradiktorne) literature, pa seveda po tistem načelu »jaz bom pa drugače od mojih staršev«. Kar pogosto ni najboljša pot. Želela bi si, da bi že takrat obstajali programi, ki jih danes v Mali ulici ponujamo staršem. Verjamem, da bi mi bil prihranjen marsikateri spor ali skrb.

S soprogom Vladom imata tri otroke. Starejša, hči Čarna in sin Naj, sta že zapustila domače gnezdo, Ajdina je še doma. Gotovo sta globoko v sebi pomirjena, ko vidita, da sta jih naučila, da znajo leteti?

Upam, da sva jih res. Saj veste, starši se vedno z nečim obremenjujemo; tudi če otroci znajo leteti, nam pa ni všeč njihov slog letenja ali hitrost ali ... se že kaj najde. Poskušam se krotiti v teh pričakovanjih, ki so moja in ne njihova.

Skupne večerje najbrž niso več vaša vsakodnevna prijetna obveza. Kaj pa je tisto, kar vam največkrat naredi dan, da je po vaši meri?

Odkar smo doma le še trije, skupno večerjo pogosto res izpustimo, še vedno pa so zakon kosila ob vikendih. Pa vsakodnevni klepeti mimogrede, ob popoldanski kavi ... Te debate mi vsekakor naredijo dan, če le niso preveč naporne. (Nasmeh.) Pa knjiga zvečer v postelji, brez nje dneva ni konec, ne glede na to, kdaj se je končal.